Gemeente Midden-Delfland
Anna van Raesfeltstraat 37, Postbus 1, 2636 ZG Schipluiden
T (015) 380 41 11, F (015) 380 99 92
E gemeente@middendelfland.nl, I www.middendelfland.nl
cittaslow

Datum	20 maart 2025
Nummer	2025-04-
Datum commissievergadering	1 april 2025
Datum raadsvergadering	15 april 2025

Oplegger

Zaaknummer	804311
Onderwerp	Vervolg experiment nieuw stembiljet
Portefeuillehouder	F.I. Noordermeer - van Slageren
Uiterste behandeldatum (met toelichting)	
Eerdere besluitvorming	
Samenvatting voorstel	De gemeente Midden-Delfland heeft deelgenomen aan het experiment met een nieuw model stembiljet bij de Europees Parlementsverkiezing in 2024. Na een positieve evaluatie heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties besloten om door te experimenteren met het nieuwe stembiljet en verder te onderzoeken hoe het nieuwe stembiljet door de kiezer wordt ontvangen. De minister nodigt de gemeente Midden-Delfland uit om bij de volgende verkiezing deel te nemen aan het tweede experiment met het nieuwe stembiljet.
Beslispunten	De gemeenteraad besluit om: in te stemmen met deelname aan het tweede experiment met een nieuw stembiljet bij de volgende verkiezing.
Bijlage(n)	1. Uitnodiging deelname vervolg experiment nieuw stembiljet 2. Informatiefolder vervolg experiment nieuw stembiljet 3. Kamerbrief evaluatie experiment nieuwe stembiljet 2024 4. Evaluatie experiment nieuw stembiljet 2024
Advies commissie	

Raadsbesluit	o Akkoord / o Niet akkoord	
	Opmerking:	
	Datum van besluit gemeenteraad:	
	A. de Vos griffier	F.I. Noordermeer – van Slageren voorzitter

Inleiding
De gemeente Midden-Delfland heeft deelgenomen aan het experiment met een nieuw model stembiljet bij de Europees Parlementsverkiezing in 2024. Na een positieve evaluatie heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties besloten om door te experimenteren met het nieuwe stembiljet en verder te onderzoeken hoe het nieuwe stembiljet door de kiezer wordt ontvangen. De minister nodigt de gemeente Midden-Delfland uit om bij de volgende verkiezing deel te nemen aan het tweede experiment met het nieuwe stembiljet.

Beoogd maatschappelijk effect
Doel van het eerste experiment met het nieuwe stembiljet was om onderzoek te doen naar de ervaring van de kiezer. Die was zeer positief. U leest hier meer over in de evaluatie.

Het belangrijkste doel van het tweede experiment nieuw stembiljet is om het aantal ongeldige stemmen te verminderen door een verbetering van de voorlichting aan de kiezer en door gewenning bij de kiezer.

Evaluatie experiment 2024
Uit de evaluatie en de ervaringen op de dag van stemming blijkt dat kiezers, stembureauleden en gemeenten enthousiast zijn over het nieuwe stembiljet. Ook de Commissie voor de geloofsbrieven van de Tweede Kamer, de Kiesraad, De Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken constateren enthousiasme voor het nieuwe stembiljet.

Waardering kiezer
Kiezers kunnen zeer goed uit de voeten met het nieuwe stembiljet. Ze waarderen het gemak, het formaat en de leesbaarheid hoger dan bij het grotere stembiljet. Zeker voor een middel dat nieuw is, is dat bijzonder. Mensen moeten doorgaans wennen aan nieuwe formulieren.

Ongeldige stemmen
De meeste kiezers hebben het nieuwe stembiljet goed begrepen en hebben een geldige stem uitgebracht. Wel is er een hoger percentage ongeldige stemmen uitgebracht in vergelijking met gemeenten waar met het grotere stembiljet is gestemd. Dit lag in de lijn der verwachting voor een nieuw type stembiljet. De commissie voor de geloofsbrieven van de Tweede Kamer constateerde dat het aantal ongeldige stemmen ruim binnen alle marges bleef.

Ongeldige stemmen in Midden-Delfland
Van de 8.706 uitgebrachte stemmen in Midden-Delfland zijn er 55 stemmen ongeldig (0,63%). 38 ongeldige stemmen hadden een relatie met het nieuwe stembiljet. Bij deze stemmen was een stemvakje ingekleurd voor meer dan 1 partij, voor alleen een kandidaatnummer of voor een te hoog kandidaatnummer. 17 ongeldige stemmen hadden ook met het grotere stembiljet kunnen voorkomen, bijvoorbeeld doordat er voor meer dan 1 kandidaat stemvakjes waren ingekleurd.

Ongeldige stemmen in Westland
Interessante observatie van de gemeente Westland was dat daar een nieuw soort ongeldige stemmen is uitgebracht. Ook op het grotere stembiljet waren 2 vakjes ingekleurd: één aan de bovenkant en één aan de onderkant. De aanname is dat kiezers die zo hebben gestemd het nieuwsitem over het nieuwe stembiljet op de WOS hebben gezien.

Voorkeursstem
Op basis van de uitslag van de verkiezing kan worden geconcludeerd dat kiezers in de experimenteergemeenten vaker een voorkeursstem hebben uitgebracht dan in gemeenten met een groter stembiljet. Er werd minder vaak op de lijsttrekker gestemd. De meeste kiezers maakten buiten het stemhokje, vaak al thuis, de keuze op welke kandidaat zij hun stem gingen uitbrengen.

Bekendheid experiment

Het overgrote deel van de kiezers wist dat er werd gestemd met een nieuw stembiljet. In Midden-Delfland zei 93% van de bevraagde kiezers op de hoogte te zijn. De kiezers vonden de informatievoorziening informatief, relevant en volledig. Kiezers die van tevoren niet waren bereikt, werden in het stemlokaal opgevangen door een extra stembureaulid dat uitleg gaf over het nieuwe stembiljet.

Vervolg experiment
Op basis van de ervaringen bij het eerste experiment constateert de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dat het experiment moet worden voortgezet en nogmaals moet worden geëvalueerd.
Zij benadert de gemeenten waar al is geëxperimenteerd om opnieuw mee te doen. Op die manier kan worden bekeken of er een gewenningseffect onder kiezers is te zien en of het aantal ongeldige stemmen afneemt.

Uitnodiging vervolg experiment

De minister van BZK nodigt de gemeenten Midden-Delfland uit om bij de volgende verkiezing deel te nemen aan het tweede experiment met het nieuwe stembiljet.

Deelname betekent dat alle kiezers in Midden-Delfland stemmen met het nieuwe stembiljet. De kiezer kleurt op het stembiljet twee vakjes rood: één vakje voor de partij en één vakje voor een kandidaat van die partij. Tijdens de verkiezing vindt weer onderzoek plaats onder kiezers, stembureauleden en de gemeentelijke organisatie.

Verbeteringen
Om het aantal ongeldige stemmen met het nieuwe stembiljet te verminderen, wordt een aantal verbeteringen doorgevoerd. De communicatie en voorlichting over het gebruik van de kandidatenlijst wordt aangescherpt en opnieuw getest. Ook de communicatie en voorlichting voorafgaand aan de verkiezing wordt verbeterd. Zo komt er onder andere meer uitleg over een te hoog kandidaatnummer. Daarnaast wordt de stembureau-instructie gewijzigd zodat stembureauleden de kiezer nog beter kunnen informeren.

De raad besluit
Het besluit om al dan niet deel te nemen aan het experiment wordt genomen door de gemeenteraad. Bij een positief besluit zal de minister van BZK de gemeente Midden-Delfland aanwijzen als experimenteergemeente. Daarna worden we opnieuw begeleid door het ministerie van BZK en denken we mee bij de ontwikkeling van communicatie- en instructiemateriaal.

Bij een negatief besluit houdt het experiment voor Midden-Delfland op. We gaan terug naar het grotere stembiljet. De extra communicatie over stemmen met het grotere stembiljet is voor rekening van de gemeente. Bij landelijke invoering stappen we over op het nieuwe stembiljet. Dat gebeurt dan zonder extra begeleiding van het ministerie van BZK en zonder mee te kunnen praten en denken over ontwikkelingen.

Argumenten

Door deelname aan het experiment met een nieuw stembiljet stemmen de kiezers met hetzelfde model stembiljet als bij de vorige verkiezing. Ze hoeven niet opnieuw op een andere manier te stemmen met het risico dat juist daardoor fouten worden gemaakt. Uit de evaluatie blijkt dat de kiezer goed kan omgaan met het nieuwe stembiljet en het hoger waardeert dan het grotere stembiljet.

Kanttekeningen

Bij het eerste experiment was het aantal ongeldige stemmen hoger dan bij gemeenten waar met het grotere stembiljet werd gestemd. Het tweede experiment wijst uit of het aantal ongeldige stemmen vermindert door gewenning bij de kiezer en door een verbeterde communicatie en voorlichting.

Financiën
De meerkosten van deelname aan het experiment ten opzichte van een reguliere verkiezing worden vergoed door het ministerie van BZK.

Communicatie en participatie
Voor de evaluatie van het experiment nieuw stembiljet zijn o.a. de resultaten gebruikt van kwantitatief en kwalitatief onderzoek onder kiezers en stembureauleden. Uit die evaluatie zijn verbeterpunten gekomen. Samen met het ministerie van BZK scherpen we de communicatiestrategie aan om kiezers en belanghebbenden goed en duidelijk te infomeren over het experiment met een nieuw stembiljet.

Vervolgstappen
Na instemming door de gemeenteraad wijst de minister van BZK de gemeente Midden-Delfland aan als gemeente waarin wordt geëxperimenteerd met een nieuw model stembiljet bij de volgende verkiezing.
Samen met het ministerie van BZK scherpen we de communicatiestrategie aan om kiezers en belanghebbenden goed en duidelijk te informeren over het experiment met een nieuw stembiljet.

Reactie college op commissiebehandeling